ʿATIQOT

VOLUME 88

ISRAEL ANTIQUITIES AUTHORITY
JERUSALEM 2017

'Atiqot
Publications of the Israel Antiquities Authority

Editor-in-Chief: Judith Ben-Michael

Series Editor: Rachel Kudish-Vashdi

English Editors: Smadar Gabrieli
Shoshana Israeli
Ilana Peters
Shelley Sadeh

Hebrew Editors: Zvi Gal
Shoshana Israeli

Editorial Coordinators: Adi Peer
Aviva Schwarzfeld

Cover Illustrations
English: Bull-Shaped Rython, Middle Bronze Age, Burial Cave 900, Naḥal Refa'im, Jerusalem (Photography: Tsila Sagiv)
Hebrew: Backstamped Roof Tile, Ottoman Period, from the Vicinity of Jerusalem Boulevard, Yafo (Photography: Clara Amit)

Typesetting and Layout: Hagar Maimon, Ira Perova and Ann Abuhav
Production: Hagar Maimon
Preparation of Illustrations: Natalia Zak, Irina Berin and Elizabeth Belashov

Printing: Art Plus Ltd., Jerusalem

© 2017, the israel antiquities authority
POB 586, Jerusalem 91004
ISBN 978–965–406–644–0
ISSN 0792–8424

www.antiquities.org.il
www.atiqot.org.il

CONTENTS

An Intermediate Bronze Age Presence at Tel Yizra‘’el *The Flint Assemblage, by Ofer Marder and Howard Smithline*	Howard Smithline	1
Intermediate and Middle Bronze Age Burial Cave 900 in Naḥal Refa’im, Jerusalem	Shlomit Weksler-Bdolah	17
Pottery and Small Finds from Burial Cave 900 in Naḥal Refa’im, Jerusalem	Lilly Gershuny	33
Petrographic Analysis of Seven Vessels from Middle Bronze Age Burial Cave 900 in Naḥal Refa’im, Jerusalem	Anat Cohen-Weinberger	69
The Scarab from Burial Cave 900 in Naḥal Refa’im, Jerusalem	Daphna Ben-Tor	71
The Anthropological Remains from Burial Cave 900 in Naḥal Refa’im, Jerusalem	Yossi Nagar	73
The Archaeozoology of Bronze Age Burial Offerings from Cave 900 in Naḥal Refa’im, Jerusalem	Liora Kolska Horwitz	75
Decorated Entablature and Liturgical Elements from Moshav Ha-Bonim	Peter Gendelman	101
The Glass Finds from Moshav Ha-Bonim	Tamar Winter	107
The Coins from Moshav Ha-Bonim	Robert Kool	113
Ottoman Pottery and Glass Bracelets from Yafo (Jaffa), Jerusalem Boulevard and Its Vicinity	Anna de Vincenz	115
Glass Vessels from Yafo (Jaffa), Jerusalem Boulevard and Its Vicinity	Brigitte Ouahnouna	131
The Coins from Yafo (Jaffa), Jerusalem Boulevard and Its Vicinity	Robert Kool	135
Glass Vessels and Glass-Production Remains from the “Ganor Compound” in Yafo (Jaffa)	Yael Gorin-Rosen	143

Summaries of the Hebrew Section

A Cache of Iron Quarrying Tools from Excavations near Jerusalem’s Third Wall	Shlomit Weksler-Bdolah	153

A Church and Agricultural Installations South of Moshav Ha-Bonim	Uzi ʻAd	155
The Northeastern Fringes of Yafo (Jaffa) in Light of the Excavations on Jerusalem Boulevard and Its Vicinity *(with contributions by Peter Gendelman, Alexander Glick)*	Eriola Jakoel and Jenny Marcus	157
Remains from the Byzantine, Early Islamic, Crusader and Ottoman Periods in the "Ganor Compound," Yafo (Jaffa) *(with contributions by Amir Golani, Robert Kool, Moshe Sade)*	Eriola Jakoel	159
Pottery from the "Ganor Compound," Yafo (Jaffa)	Aviva Bouchenino and Eriola Jakoel	161
The Hebrew Section		1*–96*

ABBREVIATIONS

AAA	*Annals of Archaeology and Anthropology*, Liverpool
ABSA	*The Annual of the British School at Athens*
ADAJ	*Annual of the Department of Antiquities of Jordan*
AJA	*American Journal of Archaeology*
ANGSBA	Annual of the Nelson Glueck School of Biblical Archaeology
ASOR	American Schools of Oriental Research
ʻAtiqot (*ES*)	*ʻAtiqot* (*English Series*)
ʻAtiqot (*HS*)	*ʻAtiqot* (*Hebrew Series*)
BA	*Biblical Archaeologist*
BAR	*British Archaeological Reports*
BAR Int. S.	British Archaeological Reports (International Series)
BASOR	*Bulletin of the American Schools of Oriental Research*
BCH	*Bulletin de correspondance hellénique*
BSAJ	*British School of Archaeology in Jerusalem*
CRFJ	Centre de Recherche Français de Jérusalem
ESI	*Excavations and Surveys in Israel*
HA	*Ḥadashot Arkheologiyot*
HA–ESI	*Ḥadashot Arkheologiyot—Excavations and Surveys in Israel* (from 1999)
IAA Reports	Israel Antiquities Authority Reports
IEJ	*Israel Exploration Journal*
INR	*Israel Numismatic Research*
JAC	*Jahrbuch für Antike und Christentum*
JAS	*Journal of Archaeological Science*
JEA	*Journal of Egyptian Archaeology*
JGS	*Journal of Glass Studies*
JIPS	*Mitekufat Haeven, Journal of the Israel Prehistoric Society*
JMA	*Journal of Mediterranean Archaeology*
JNES	*Journal of Near Eastern Studies*
JPOS	*Journal of the Palestine Oriental Society*
JRA	*Journal of Roman Archaeology*
JSOT	*Journal for the Study of the Old Testament*
JSP	Judea & Samaria Publications
LA	*Liber Annuus*
NEAEHL	E. Stern and A. Lewinson-Gilboa eds. The New Encyclopedia of Archaeological Excavations in the Holy Land 1–4. Jerusalem 1993.
OBO.SA	Orbis Biblicus et Orientalis Series Archaeologica
OIP	Oriental Institute Publications
PEFA	Palestine Exporation Fund Annual
PEQ	*Palestine Exploration Quarterly*
QDAP	*Quarterly of the Department of Antiquities of Palestine*
SBF	Studium Biblicum Franciscanum

Contributors

Alexander Glick
Israel Antiquities Authority

Amir Golani, PhD
Israel Antiquities Authority

Anat Cohen-Weinberger, PhD
Israel Antiquities Authority

Anna de Vincenz, PhD
W.F. Albright Institute, Jerusalem

Aviva Bouchenino
Israel Antiquities Authority

Brigitte Ouahnouna
Israel Antiquities Authority

Daphna Ben-Tor, PhD
Israel Museum, Jerusalem

Eriola Jakoel
Israel Antiquities Authority

Howard Smithline
Israel Antiquities Authority

Jenny Marcus
Israel Antiquities Authority

Lilly Gershuny, PhD
Israel Antiquities Authority

Liora Kolska Horwitz, PhD
The Hebrew University, Jerusalem

Moshe Sade, PhD
Unaffiliated

Ofer Marder, Professor
Ben Gurion University, Be'er Sheva'

Peter Gendelman, PhD
Israel Antiquities Authority

Robert Kool, PhD
Israel Antiquities Authority

Shlomit Weksler-Bdolah, PhD
Israel Antiquities Authority

Tamar Winter, PhD
Israel Antiquities Authority

Uzi 'Ad, PhD
Israel Antiquities Authority

Yael Gorin-Rosen, PhD
Israel Antiquities Authority

Yossi Nagar, PhD
Israel Antiquities Authority

עתיקות

כרך 88

רשות העתיקות
ירושלים התשע"ז

עתיקות
פרסומי רשות העתיקות

עורכת ראשית: יהודית בן־מיכאל

עורכת הסדרה: רחל קודיש־ושדי

עריכה עברית: צבי גל
שושנה ישראלי

עריכה אנגלית: סמדר גבריאלי
שושנה ישראלי
אילנה פיטרס
שלי שדה

רכזות מערכת: עדי פאר
אביבה שוורצפלד

איורי עטיפה
עברית: שבר רעף הנושא טביעה של בית יוצר (התקופה העות׳מאנית) מהחפירות בסביבות שדרות ירושלים, יפו.
(צילום: קלרה עמית)
אנגלית: ריטון דמוי פר (תקופת הברונזה התיכונה) ממערת קבורה 900 בנחל רפאים, ירושלים (צילום: צילה שגיב)

סדר ועיצוב: הגר מימון, אירה פרובה ואן אבוהב
הבאה לדפוס: הגר מימון
הכנת איורים לדפוס: נטליה זק, אירינה ברין ואליזבט בלשוב

דפוס: ארט פלוס בע״מ, ירושלים

© כל הזכויות שמורות לרשות העתיקות
ת״ד 586, ירושלים 91004
ISBN 978–965–406–644–0
ISSN 0792–8424

www.antiquities.org.il
www.atiqot.org.il

תוכן העניינים

מטמון כלי חציבה מברזל מחפירות החומה השלישית בירושלים	שלומית וקסלר־בדולח	*1
כנסייה ומתקנים חקלאיים מדרום למושב הבונים	עוזי עד	*9
השוליים הצפוניים־המזרחיים של העיר יפו לאור החפירות בשדרות ירושלים והסביבה הממצא הקרמי, מאת אריולה יקואל ופטר גנדלמן כדור תותח, מאת אלכסנדר גליק	אריולה יקואל וג׳ני מרכוס	*43
שרידים מהתקופות הביזנטית, האסלאמית הקדומה, הצלבנית והעות׳מאנית ב״מתחם גנור״ ביפו חרוזים, מאת אמיר גולני מטבעות, מאת רוברט קול עצמות בעלי חיים, מאת משה שדה	אריולה יקואל	*71
הממצא הקרמי מ״מתחם גנור״ ביפו	אביבה בושנינו ואריולה יקואל	*85

החלק האנגלי

עדות לפעילות בתקופת הברונזה הביניימית בתל יזרעאל מכלול הצור, מאת עפר מרדר והווארד סמיטליין	הווארד סמיטליין	1
מערת קבורה 900 מתקופת הברונזה התיכונה בנחל רפאים, ירושלים	שלומית וקסלר־בדולח	17
כלי חרס וממצא קטן ממערת קבורה 900 בנחל רפאים, ירושלים	לילי גרשוני	33
ניתוח פטרוגרפי של שבעה כלים מתקופת הברונזה התיכונה ממערת קבורה 900 בנחל רפאים, ירושלים	ענת כהן־וינברגר	69
החרפושית ממערת קבורה 900 בנחל רפאים, ירושלים	דפנה בן־תור	71
שרידים אנתרופולוגיים ממערת קבורה 900 בנחל רפאים, ירושלים	יוסי נגר	73
ממצאים ארכאוזואולוגיים במנחות קבורה מתקופה הברונזה במערת קבורה 900 בנחל רפאים, ירושלים	ליאורה קולסקה הורוביץ	75
שרידים אדריכליים מעוטרים ושרידי ריהוט ליטורגי ממושב הבונים	פטר גנדלמן	101
ממצא הזכוכית ממושב הבונים	תמר וינטר	107

המטבעות ממושב הבונים	רוברט קול	113
כלי חרס וצמידים מהתקופה העות׳מאנית מהחפירה ביפו, שדרות ירושלים והסביבה	אנה דה וינסנס	115
כלי הזכוכית מהחפירה ביפו, שדרות ירושלים והסביבה	בריג׳יט אוחנונה	131
המטבעות מהחפירה ביפו, שדרות ירושלים והסביבה	רוברט קול	135
כלי הזכוכית ושרידי תעשיית זכוכית מהחפירה ב״מתחם גנור״, יפו	יעל גורין־רוזן	143